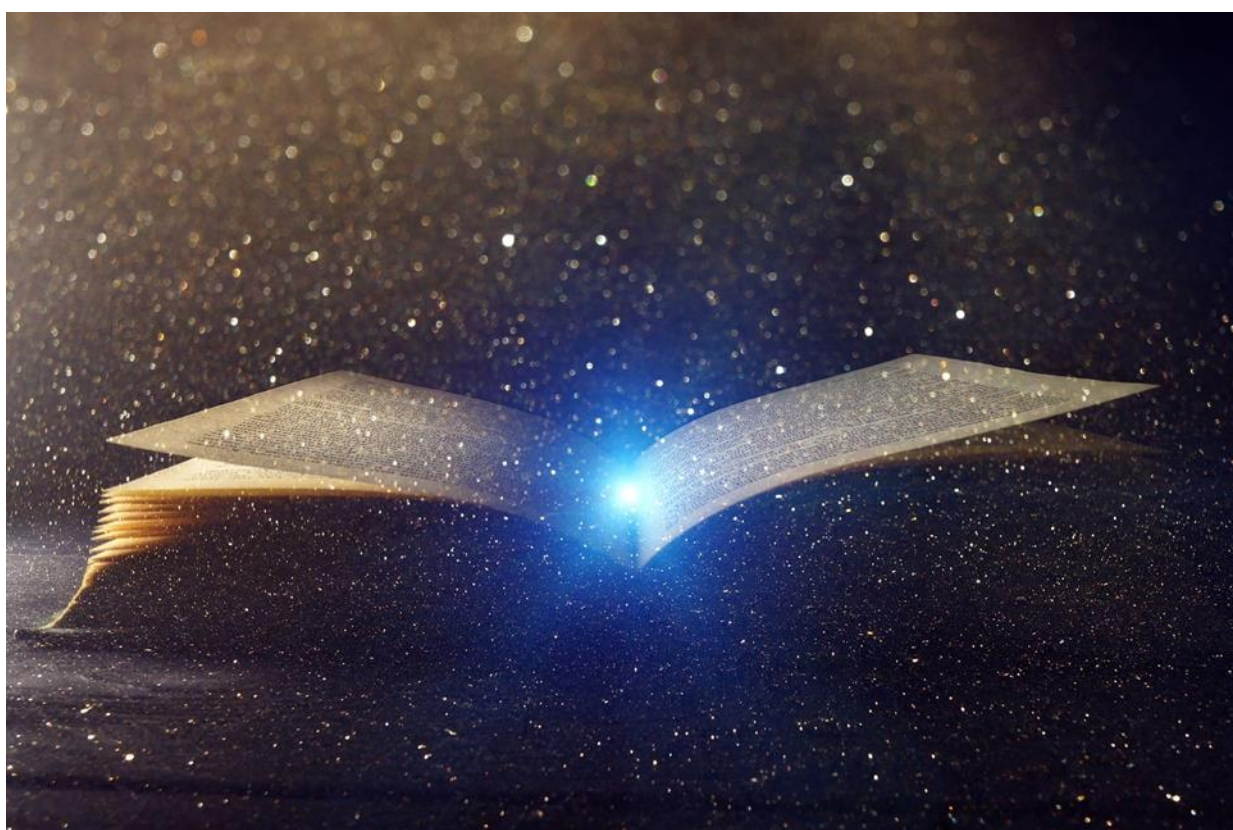


**“Datoria scriitorului față de el însuși, față de literatură și față de societate”.**

**Audre Lorde, Maya Angelou, Susan Sontag**

Redactor și traducator: Victoria Sara Dazin

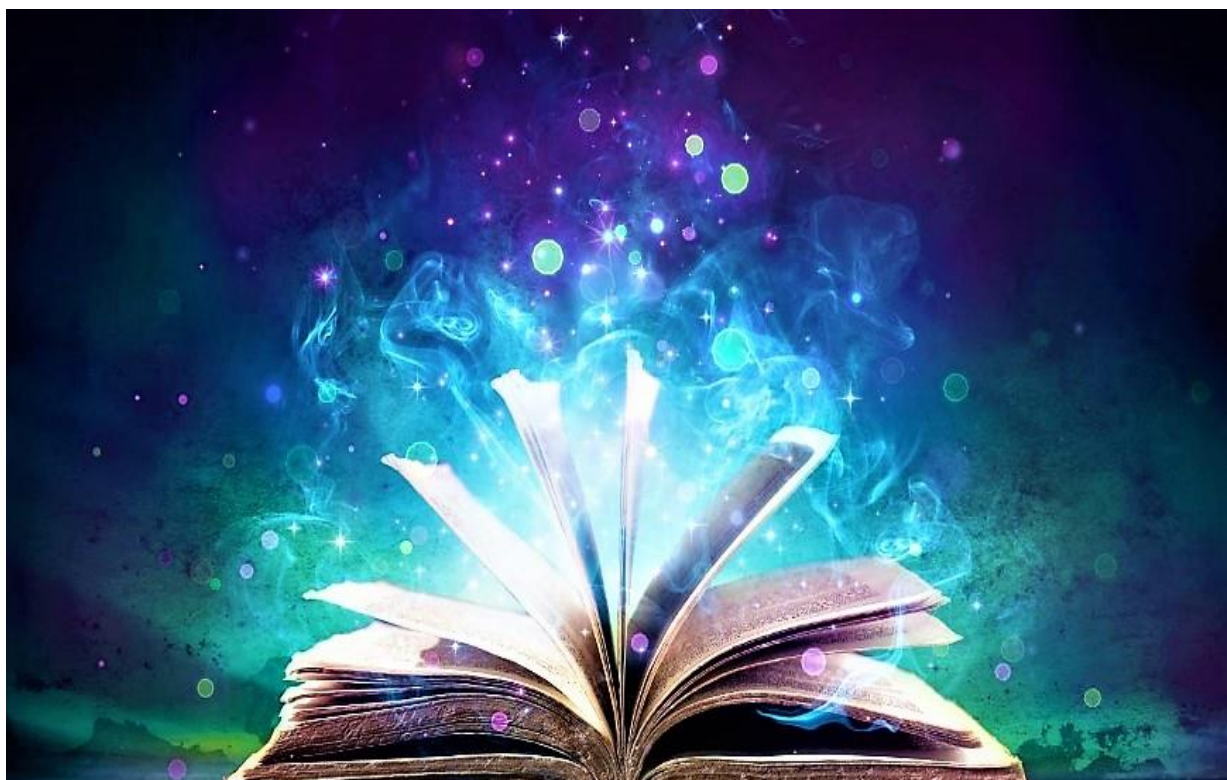


“Responsabilitatea scriitorului este să spună adevărul, cu cât mai multă precizie și frumusețe posibil”. (Audre Lorde)

“Nu subestima rolul scriitorului în societate, pentru că scriitorii aduc lumii ceva ce nimeni altcineva nu poate... ei modelează lumea. Scriitorii au puterea prin cuvintele lor de a educa, vindeca și ilumina mintea”. (Joanne Reed)



„O carte nu este terminată până nu este citită.” (Anne Proulx)



### **Audre Lorde (1934 -1992)**

Cînd diferența și diversitatea destramă societatea.

„Dacă nu te înțelegi pe tine însuți, nu înțelegi pe nimeni altcineva”, i-a spus tînăra poetă Nikki Giovanni bătrînului James Baldwin în conversația lor istorică intergenerațională. Poate pentru că suntem atît de străini pentru noi înșine- atît de opaci în propriile noastre motive și vulnerabilități, atît de bîntuiți de confuzie și auto-contradicție – că îi înțelegem greșit și uităm că diversitatea și diferența sunt motivul pentru care există viața.

Antidotul acestui reflex este ceea ce consideră Audre Lorde și Maya Angelou despre darurile creative, scriitori și responsabilitatea lor. La o generație după înțelegerea lui Lorde ia în considerare provocarea identităților multiple care ne înstrăinează și mai mult unul de celălalt atîta timp cît rămân, neîmpacate și neintegrate în noi: “Cînd ești membru al unui grup extern și îi provoci pe

alții cu care împărtășești această poziție străină să examineze un aspect al vieții lor care distorsionează diferențele dintre voi, atunci poate exista o mare durere”. Cu alte cuvinte, atunci când oamenii dintr-un grup împărtășesc o opresiune, există anumite puncte forte pe care le construiesc împreună. Dar există și anumite vulnerabilități. De exemplu, a vorbi despre rasism la mișcarea femeilor are ca rezultat „Huh, nu ne deranja cu asta. Uite, suntem cu toții surori, te rog nu legăna barca.” Discuția cu comunitatea de culoare despre sexism are ca rezultat cam același lucru. Primești un „Stai, stai... stai puțin: suntem cu toții negri împreună. Nu legăna barca.” În munca noastră și în viața noastră, trebuie să recunoaștem că diferența este un motiv pentru sărbătoare și creștere, mai degrabă decât un motiv pentru distrugere”.

Având în vedere propria ei responsabilitate față de această recunoaștere și acea reconciliere, ea adaugă:

“Responsabilitatea mea este să spun adevărul așa cum îl simt și să încerc să-l spun cu cât mai multă precizie și frumusețe posibil”.

„Fii un bun administrator al darurilor tale”, a îndemnat poetul Jane Kenyon în ceea ce rămâne unul dintre cele mai bune sfaturi despre scriitori și viața dedicată cuvintelor. Darurile noastre vin nadorite, dar cu ele vine și o anumită responsabilitate, o datorie de a trăi și de a trăi în potențialul nostru creativ ca ființe umane. „Talentul este ne semnificativ. Cunosco o mulțime de ruine talentate”, a avertizat James Baldwin în sfaturile sale despre scris. „Dincolo de talent se află toate cuvintele obișnuite: disciplină, dragoste, noroc, dar mai ales, rezistență.” Acea disponibilitate durabilă de a lucra la darurile noastre, de a le administra cu devotament disciplinat, este responsabilitatea noastră fundamentală față de noi înșine.

## Maya Angelou (1928 –2014)

Într-un interviu despre misterul permanent al darurilor noastre creative, din 1983, inclus în *Black Women Writers at Work*, Maya Angelou, răspunde:

“Încerc să trăiesc ceea ce consider o „existență poetică”. Asta înseamnă că îmi asum responsabilitatea pentru aerul pe care îl respir și pentru spațiul pe care îl ocup, încerc să fiu total prezentă pentru toată munca mea.

Responsabilitatea mea ca scriitor este să fiu cât de bună pot fi în meseria mea. Așa că îmi studiez meseria... Învățarea meșteșugului, înțelegerea a ceea ce poate face limba, obținerea controlului asupra limbii, dă posibilitatea să-i faci pe oameni să plângă, să-i faci să râdă, chiar să-i faci să meargă la război. Puteți face acest lucru învățând cum să valorificați puterea cuvântului. Așa că a-mi studia meseria este una dintre responsabilitățile mele. Celălalt este să fiu o ființă umană cât se poate de bună, astfel încât, odată ce am obținut controlul asupra limbii, să nu-mi forțez slăbiciunile asupra unui public care ar putea apoi să le ridice și să se abuzeze de el însuși.

Când a fost întrebat cum își integrează arta în viața ei, Angelou răspunde:

“Scrisul face parte din viața mea; gătitul face parte din viața mea. A face dragoste face parte din viața mea; mersul pe stradă face parte din asta. Scrierea necesită mai mult timp, dar este nevoie de toate aceste alte activități. Toate se alimentează din scris. Cred că este periculos să te preocupi prea mult de „a fi artist”. Este mai important să duci la bun sfârșit munca. Nu trebuie să te îngrijorezi de asta, doar termină-o. Poza de meditație - dosul mâinii lipite de frunte - este o prostie. Oamenii petrec mai mult timp pozând decât făcând munca, și când este gata, atunci poți să râzi, să bei o oală de fasole, să mângâi capul unui copil sau să sari pe stradă”.

## **Susan Sontag (1933-2004)**

Despre responsabilitatea socială a scriitorului.

Ce înseamnă să fii o ființă umană bună și sfaturile ei pentru scriitori.

“Susan Sontag a petrecut o viață întreagă contemplând rolul scrisului atât în lumea interioară a scriitorului, cât și în universul exterior al cititorilor, pe care îl numim cultură - din eseurile și discursurile sale despre sarcina literaturii, scrisoarea ei către Borges conține reflecții asupra scrisului dar nicăieri ea nu a abordat scopul singular al povestirii și responsabilitatea socială a scriitorului cu o precizie mai pătrunzătoare decât într-una dintre ultimele ei apariții publice, în 2004, o prelegere despre laureata premiului Nobel din Africa de Sud, Nadine Gordimer, intitulată „În același timp: romancierul și raționament moral”, care este inclusă în antologia postumă *“Essays and Speeches”* (Joanne Reed)

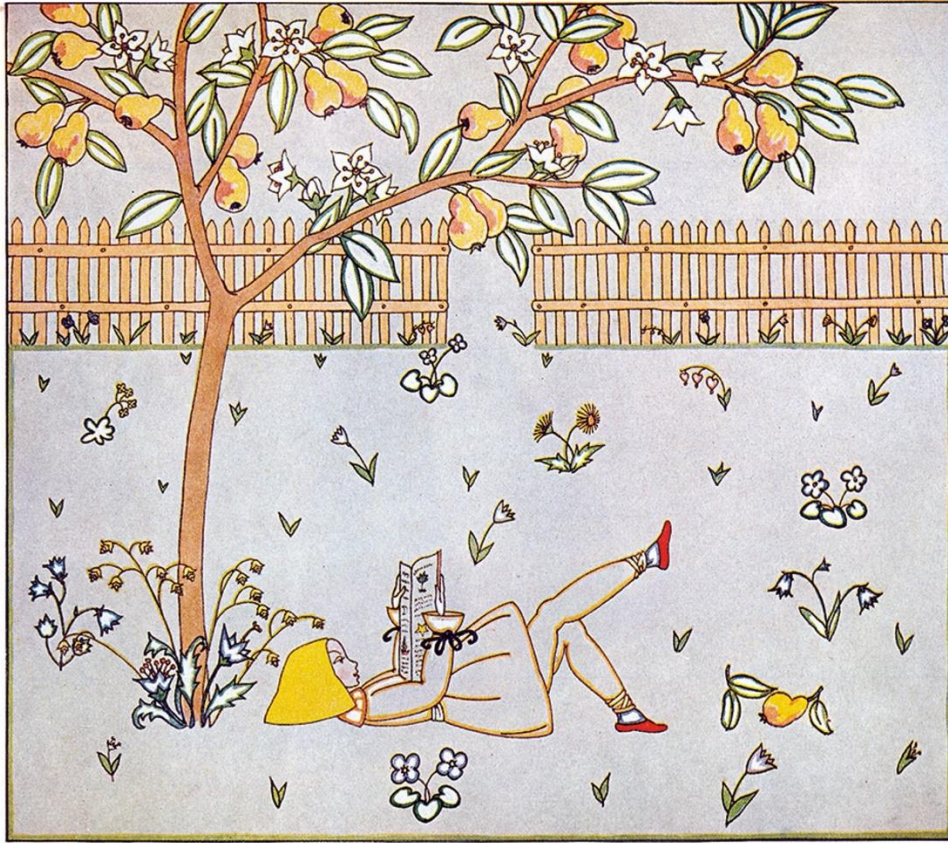
“Sunt adesea întrebată dacă există ceva despre care cred că scriitorii ar trebui să facă, iar recent, într-un interviu, m-am auzit spunând: „Câteva lucruri: cuvinte de dragoste, agoniază propoziții. Și acordați atenție lumii.” Inutil să spun că, de îndată ce mi-au căzut din gură aceste fraze îndrăznețe, m-am gândit la câteva rețete pentru virtutea scriitorului.” (Susan Sontag)

Reluând ideile lui Walter Benjamin despre modul în care povestirea transformă informațiile în înțelepciune, Sontag adaugă: “A scrie înseamnă a ști ceva. Ce plăcere să citesc un scriitor care știe multe. (Nu este o experiență obișnuită în zilele noastre...) Literatura, este cunoaștere - deși, chiar și la cea mai mare cunoaștere este imperfectă. Totuși, și acum, chiar și acum, literatura rămâne una o unul dintre principalele noastre moduri de înțelegere. Cultura noastră desfrânată ne invită să simplificăm realitatea, să disprețuim înțelepciunea. Există multă înțelepciune în opera lui Nadine Gordimer. Ea a articulat o viziune admirabil de complexă asupra inimii umane și a contradicțiilor inerente trăirii în literatură și în istorie.

La aproape o jumătate de secol după ce E.B. White a proclamat că datoria scriitorului este „să ridice oamenii, nu să-i coboare”, Sontag consideră „ideea responsabilității scriitorului față de literatură și față de societate” și clarifică termenii:

“Prin literatură înțeleg literatura în sens normativ, sensul în care literatura întruchipează și apără standarde înalte. Prin societate, mă refer și la societate în sens normativ - ceea ce sugerează că un mare scriitor de ficțiune, scriind cu adevărat despre societatea în care trăiește, nu poate să nu evoce (fie doar prin absența lor) standardele dreptății și veridicitatea pentru care avem dreptul (unii ar spune datoria) să milităm în societățile neapărat imperfecte în care trăim.

Evident, mă gândesc la scriitorul de romane, povestiri și piese de teatru ca un agent moral... Acest lucru nu implică moralizarea în vreun sens direct sau brut. Scriitorii serioși de ficțiune se gândesc la problemele morale practice. Ei spun povești. Ei povestesc. Ele evocă umanitatea noastră comună în narațiuni cu care ne putem identifica, chiar dacă viețile pot fi îndepărtate de ale noastre. Ele ne stimulează imaginația. Poveștile pe care le spun ne măresc și ne educă capacitatea de judecată morală.



*Illustration by Tom Seidmann-Freud, Sigmund Freud's niece, from David the Dreamer (1922).*

Revenind la sarcina crucială a scriitorului de a alege ce poveste să spună dintre toate poveștile care ar putea fi spuse, Sontag indică atracția esențială a literaturii - confortul de a ne potoli anxietatea cu privire la posibilitățile infinite ale vieții, despre toate drumurile neparcuse și toate imensitățile. Nu ne-am imaginat că ar fi putut duce la o destinație mai bună decât cea actuală. O poveste, în schimb, oferă finitudinea reconfortantă atât a timpului, cât și a posibilității:

Un roman este o lume cu granițe. Pentru ca să existe completitudine, unitate, coerență, trebuie să existe granițe. Totul este relevant în călătoria pe care o facem în interiorul acestor granițe. S-ar putea descrie sfârșitul poveștii ca un punct de convergență magică pentru opiniile pregătitoare schimbătoare: o poziție fixă din care cititorul vede cum lucrurile inițial disparate se potrivesc în cele din urmă. Reluând încă o dată ecou discriminării înțelepte a lui Walter



Benjamin între povestire și informație, Sontag consideră că cele două modele contrastante „concură pentru loialitatea și atenția noastră”: Există o distincție... esențială între poveștile, pe de o parte, care au ca scop un final, completitudine, închidere și, pe de altă parte, informația, care este întotdeauna, prin definiție, parțială, incompletă, fragmentară. Pentru Sontag, aceste două moduri de construire a lumii sunt cel mai bine exemplificate de dihotomia dintre literatură și mass-media comercială. Scriind în 2004, ea a văzut televiziunea drept forma dominantă a acesteia din urmă, cât de adevărate sunt observațiile ei astăzi dacă înlocuim „internetul” cu fiecare mențiune despre „televizor”. Nu se poate decât să ne întrebăm ce ar spune Sontag despre fetișismul nostru de știri și despre tendința noastră compulsivă de a confunda “cel mai recent și mai urgent cu cel mai important”. Ea scrie: "Literatura spune povești. Televiziunea oferă informații". Literatura implică. Este re-crearea solidarității umane. Televiziunea (cu iluzia ei de imediat) se distanțează - ne înfundă în propria noastră indiferență.

Așa-zisele povești care ni se spun la televizor ne satisfac apetitul pentru anecdotă și ne oferă modele de înțelegere care se anulează reciproc. (Acest lucru este întărit de practica de a puncta narațiunile de televiziune cu publicitate.) Ei afirmă implicit ideea că toate informațiile sunt potențial relevante (sau „interesante”), că toate poveștile sunt nesfârșite – sau dacă se opresc, nu este pentru că s-au încheiat, ci, mai degrabă, pentru că au fost depășiți de o poveste mai proaspătă, mai ciudată sau mai excentrică. Prezentându-ne un număr nelimitat de povești neîntrerupte, narațiunile pe care le relatează mass-media - al căror consum a redus atât de dramatic timpul pe care publicul educat l-a dedicat cândva lecturii - oferă o lecție de amoralitate și detașare care este antitetică celei. întruchipată de întreprinderea romanului.

“Într-adevăr, această noțiune de obligație morală este ceea ce Sontag vede ca diferențierea crucială între povestire și informație - ceva cu care și eu m-

am certat, un deceniu mai târziu, în contemplarea provocării cultivării înțelepciunii în epoca informației, în special într-un peisaj media determinat de interes comercial al cărui model de afaceri însuși se bazează pe condiționarea noastră să confundăm informația cu sensul. De ce să te gândești la ceea ce constituie o mare operă de artă - cum te mișcă, ce spune sufletului tău - atunci când poți trece peste cele douăzeci de picturi cele mai scumpe din istorie pe un site precum BuzzFeed?” (Joanne Reed)

Sontag, care a avertizat împotriva reducerii culturii la „conținut” cu o jumătate de secol înainte ca termenul să devină moneda respectivei mass-media comerciale, scrie: “În povestirea, așa cum este practică de romancier, există întotdeauna... o componentă etică. Această componentă etică este adevărul, spre deosebire de falsitatea cronicii. Este modelul completității, al intensității simțite, al iluminării oferite de poveste și al rezoluției ei - care este opusul modelului de obtuzitate, de neînțelegere, de consternare pasivă și de amortizarea consecventă a sentimentului, oferit de excesul nostru de povești nesfârșite, difuzat de media. Televiziunea ne oferă, într-o formă extrem de degradată și neadevărată, un adevăr pe care romancierul este obligat să-l suprime în interesul modelului etic de înțelegere specific întreprinderii ficțiunii: și anume că trăsătura caracteristică a universului nostru este că multe lucruri se întâmplă în același timp. („Timpul există pentru ca să nu se întâmple dintr-o dată... spațiul există astfel încât să nu vi se întâmple totul.”)

Și aici se află cel mai mare, cel mai atemporal și cel mai urgent punct al lui Sontag - pentru scriitori și pentru ființele umane: “A spune o poveste înseamnă a spune: aceasta este povestea importantă. Este de a reduce răspândirea și simultaneitatea tuturor la ceva liniar, o cale. A fi o ființă umană morală înseamnă a acorda, a fi obligat să acorzi anumite feluri de atenție. Când facem judecăți morale, nu spunem doar că acest lucru este mai bine decât atât. Și mai fundamental, spunem că acest lucru este mai important decât atât. Este să ordonăm răspândirea copleșitoare și

simultaneitatea a tot, cu prețul ignorării sau întoarcerea spatelui la majoritatea a ceea ce se întâmplă în lume.

Natura judecăților morale depinde de capacitatea noastră de a acorda atenție – o capacitate care, inevitabil, își are limitele sale, dar ale cărei limite pot fi întinse”.

## **Bibliografie**

Angelou Maya, interviu în Black Women Writers at Work.

Lorde Audre, interviu în Black Women Writers at Work.

**[VRC/ https://www.amazon.com/-  
/he/stores/author/Bo7WQY3about](https://www.amazon.com/-/he/stores/author/Bo7WQY3about)**

Joanne Reed, avocat contractual. blogger, povestitor și motivator.

<https://app.ddichat.com/experts/joanne-reed>

***“Datoria scriitorului față de el însuși, față de literatură și față de societate”. Audre Lorde, Maya Angelou, Susan Sontag, Redactor și traducator: Victoria Sara Dazin.***

***Subiect: Despre responsabilitățile scriitorului față de el însuși, față de literatură și față de societate.***